

ЗМІСТ

Передслово	9
КИРИЛО ФІЛОСОФ	12
Хвилина слави № 2	
КИРИЛО	29
Цікава філологія, знову	
Ліричний відступ № 1	
<i>Сорти християн, палацові інтриги та геополітика</i>	
<i>(Як це було у середині IX століття)</i>	39
Інтерлюдія	58
Ліричний відступ № 1 (продовження)	
<i>Сорти християн, палацові інтриги та геополітика</i>	
<i>(Як це було у середині IX століття)</i>	59
КИРИЛО ТА МЕФОДІЙ	118
Моравська Місія™	
в деталях і контекстах	
Ліричний відступ № 2	
<i>«Болгарське питання» руба</i>	121
КИРИЛО ТА МЕФОДІЙ	127
Моравська Місія™ в деталях і контекстах (завершення)	

КИРИЛО ТА МЕФОДІЙ	137
Once upon a time у Венеції, альбо Хвилина слави № 3	
Ліричний відступ № 3 Особливості культурно-територіальних автономій у #цераднесередньовіччя- анеякасьтамнуднановітка	139
КИРИЛО ТА МЕФОДІЙ	144
Once upon a time у Венеції, альбо Хвилина слави № 3 (завершення)	
Ліричний відступ № 4 Знов дешиця геополітики	148
КИРИЛО	156
Хвилина слави № 4 (фінальна)	
Ліричний відступ № 5 Деякі крапки над «і»	161
КИРИЛО: THE END / МЕФОДІЙ: SHOW MUST GO ON!	163
ЕПІЛОГ I	165
Археолого-антропологічний та історико-архітектурний трошки (з елементами детективу та містики)	
ЕПІЛОГ II	170
Життєвий і життєствердний	
ЕПІЛОГ III	180
Ліричний	
Післяслово	183
Джерела	186

ПЕРЕДСЛОВО

Пропонована книжка — украй несерйозна. Однак про цілком серйозні речі. Тому принаймні почати варто серйозно. Насправді до Солунських Братів™ я ставлюся з величезною шанобою. Бо саме так ставлюся до всіх людей, які спромоглися ненасильницькими методами колись-то радикально змінили цей Світ.

Річ навіть не у склепаній саме Солунськими Братами™ слов'янській абетці (чи пак — пілотному зразку цієї абетки). Слов'яни так чи інак, буквально вже за покоління-два по Кирилу та Мефодію, ту писемність запровадили б і без іноземних спеціалістів. Вона, писемність, була їм, слов'янам, на другу половину IX століття вже банально потрібна

в повсякденному житті (для «обліку та аудиту» насамперед, а не для «духовного зростання», не подумайте зайвого). Далеко не всім слов'янам, але «найпрогресивнішим» з-поміж них — точно. Не факт, звісно, що то була б саме слов'янська писемність, а не латина, якою радо послуговувалася як мовою діловодства більшість тогочасної прогресивної європейської громадськості. Та головне — тенденція: рівень розвитку суспільств, принаймні в тій частині «слов'янської ойкумени», що прилягала до кордонів тогочасного «цивілізованого Світу», невблаганно вимагав запровадження книжної культури (та культури штабної заразом). Не було б Кирила та Мефодія — відшукався б хтось іще.

Однак набагато радикальнішим вчинком Солунських Братів™, на мій хлопський розум, стало те, що вони пропхали буквально щойно створену власноруч церковнослов'янську як офіційну літургійну мову. Погугліть, що воно таке — «глаголичний обряд». А потім, для покращення розуміння непересічності діяння Вчителів Слов'янських™, поцікавтеся, коли були запроваджені богослужіння певними різновидами варварської латини (більш відомими нині як романські мови) або ж геть уже варварськими белькотіннями (відомими тепер як мови германські). Згідно з офіційною версією життя Кирила-Костянтина, там реалізовувалася така «багатоходівочка», що одразу зрозуміло:

був той Кирило, звісно, цілком собі Філософом, та телям був він ой навряд. Знав він життя кріпко, а на апаратних іграх щодо Realpolitik і Матінки-Церкви™, і світських володарів знався на цілком експертному рівні.

Та за всієї поваги до Солунських Братів™, однаково варто окинути їхнє бурхливе життя та плідну творчість іронічним поглядом (сміх — не гріх, навіть коли йдеться про святих і рівноапостольних). Ба більше, абсолютно офіційні та канонічні життя цих достойників насправду скидаються радше на збірки дотепних анекдотів, аніж на «вилизані» та глянсовані парадні портрети. Надто яскраві персонажі, аби перетворювати навіть їхні офіційні біографії на сухе, але ж пафосне читиво для любителів такого жанру.

Персонажі ці діяли на вкрай непростому історичному тлі, #цераннесередньовіччяанеякась-тамнуднановітка. Тож подальша оповідка буде постійно збиватися на чималі ліричні відступи, покликані детальніше пояснити певні обставини, за яких Солунські Брати™ вершили свої подвиги. Однак червоною ниткою, все ж таки, лишатимуться життя й неймовірні пригоди насамперед Кирила і, дещо меншою мірою, його старшого брата Мефодія.

КИРИЛО ФІЛОСОФ

Хвилина слави № 2

Поки що знехтуємо Кириловими дитинством, юністю, учнівством і ранніми етапами кар'єри. Усе в нього було доволі стандартно, за взірцем «звичайного хлопчика з поважної родини»: безбідне дитинство, ґрунтовна освіта, кумівство й такі інші корупційні зв'язки, гарно оплачувана посада, дипломатичні відрядження тощо. Цікавинки починаються з 860 року, з так званої Хозарської Місії.

Хтозна, навіщо хозарському кагану знадобився публічний диспут «Яка віра правдивіша». Воно загалом-то мандрівний сюжет, стандартний хід у тогочасній літературі, тож серйозно роздумувати про мотивацію кагана навряд чи варто. За найпоширенішою серед дослідників думкою, хозарська

верхівка на той час уже чи не століття сповідувала юдаїзм, а загалом у каганаті була така свобода совісті, що сучасним ревнителю рівності ще вивчати й вивчати цей передовий досвід понад тисячолітньої давнини. Одним словом, логіка в цьому соціальному запиті була відсутня (але логіка формальна, а не житійна, читай — літературна, сюжет же мав «іграти»). Таке враження, що кагану в держбюджет на 861 рік вписали рядок «На проведення міжнародного симпозіуму», і він побоювався, аби не покарали за нецільове використання бюджетних коштів. Тож і накатав колезі, імператору римлян, у Константинополь: «Чуєш, Феофіличу, мені тут треба науку просунути, то ти відряди когось зі своїх яйцеголових, хай подискутує за істинну віру. Тільки нормального присилай, щоб дискусія, полеміка, всі діла! А, не доведи Господь мій Яхве, заб'є твій боєць усіх інших аргументацією, то я своїх бусурманів і охрестити можу. Чо людині задарма на край світу пхатися?! Ти не думай, Міха, все по-серйозному».

Михайлу [Феофіловичу] III навіть думати не треба було, кого до двору кагана відрядити. Кирило (який на той час був поки Костянтинном, але вже Філософом) мав не тільки належну теоретичну підготовку, але й практичний досвід такої роботи. Їздив за державний кошт у відрядження до агарян (себто арабів) роз'яснювати, чому Свята Трійця — то

насправді Єдиний Бог (такий самий, як їхній мусульманський Аллах, тільки кращий). Тож одного з двох потенційних супротивників на інтелектуальному ринзі, який планував хозарський каган, а саме магометанина, Кирило (будемо й надалі величати його найбільш звичним ім'ям) мав ніби побити легко. Бо вже з такими стикався і нібито переміг.

Щоправда, навіть найкомпліментарніший для Кирила звіт про «агарянське відрядження» (з канонічного життя, звісно ж, а звідки ж іще?!) дуже своєрідно оповідає про перемогу Кирила над ісламськими мудрецами в диспуті. Там спочатку про те, що на всі каверзні питання Кирило технічно відбрехався, себто вів за очками. Однак у наступному раунді Філософ не надто спортивно «перейшов на особистості», вказавши магометанам на вторинність їхнього вчення, порівняно з вірою Христовою (от ніби ті агаряни хоч колись те намагалися спростувати, їй-бо). Ті, своєю чергою, теж повелися неспортивно й «у безсильній злобі» (як про те написала б газета «Правда» десь у 1937-му) насильно напоїли Кирила отрутою. Однак Кирило вижив (не без божественного втручання, зрозуміло) і повернувся додому. Дома розповів, як усе було, і з його слів зарахували йому перемогу технічним нокаутом.

Формально це «агарянське відрядження» можна вважати Кириловою хвилиною слави № 1. Вижи-